

Ábyrgðaraðild: "Oddur Gottskálksson (-1556)"

1 Corvinus, Antonius (1501-1553)

Postilla

Postilla. | Stuttar vtskyring | ar þeirra, Gudzspialla sem a ol- | lum Suñ udogum, kring | vm arit predikut | verda. | Samansettar fyre fataeka soknar | Presta oc husbuendur, af vir- | diligum mañ e, D. An- | tonio Coruino. | Eñ a norrænu vtlagdar af | mier Odde Gotzskalkzsyne. | Prentadar i Raudstock af | Ludowick Dietz. □ M. D. XLVI.

Auka titilsíða: „Stuttar | vtskyring- | ar þeirra Gudzspialla | sem i fra Paschum, oc | tijll Aduentuñ ar a | Suñ udogunū | lesin verda. | Saman settar af | virdiligum manne, D. | Antonio Coruino.“ 1a bl. Síðara blaðsíðutal.

Útgáfustaður og -ár: Rostock, 1546

Prentari: Dietz, Ludwig (-1559)

Umfang: 151, [3], [1], 161, [6+] bl. 8°

Þýðandi: Oddur Gottskálksson (-1556)

Viðprent: Oddur Gottskálksson (-1556): „Ad pium Lectorem“ 1b-2b bl. Dagsett „in vigilia Natiuitatis Christi“ (☉: 24. desember) 1546.

Prentafríðgi: E. t. v. vantar eitt blað aftan á þau eintök sem þekkt eru því að í eintak Cornell-háskóla er skrifaður texti á [168a] og þar að bókarlokum: „Prentad i Raudstock | af mier Ludowick Di- | etz, þañ xvi. dag Ap[!] | Aprilis | ANNO | 1546“, sbr. enn fremur L. Harboe.

Efnisorð: Guðfræði ; Húslestrarbækur / Postillur

Skreytingar: Myndskreyttur rammi á titilblaði. 1., 7.-10. og 13.-15. lína á titilsíðu í rauðum lit.

Bókfræði: Harboe, Ludvig (1709-1783): Videnskabernes selskabs skrifter 5 (1751), 283. • Halldór

Hermannsson (1878-1958): Icelandic books of the sixteenth century, Islandica 9 (1916), 4-7. •

Aarsberetninger og meddelelser fra det Store Kongelige Bibliothek 2 (1875), 287-290. • Nielsen, Lauritz (1881-1947): Dansk bibliografi 1482-1550, Kaupmannahöfn 1919, 50. • Uggla, Arvid Hjalmar: Uppsala universitetsbiblioteks samling av nyisländsk litteratur, Uppsala universitets biblioteks minnesskrift 1621-1921, Uppsalir 1921, 552-553.

Rafrænn aðgangur: <https://baekur.is/bok/ad601188-0599-4189-b28f-6f843c64a5e3>

2 **Þetta er hið nýja testament**

Biblía. Nýja testamentið

Oddstementi

Þetta er hid nya | Testament, Jesu Christi | eigenlig ord oc Euangelia huer hañ | sialfr predikadi oc kendi, hier i hei- | me, Sem hñ s postular oc Gudz spi | alla meñ sidan skrifudu. Þau | eru nu hier vtlogd a Nor | rænu, Gudi til lofs oc | dyrdar, eñ almuga- | nū til sæmdar oc | Salu hialpar.

Að bókarlokum: „Þryckt vti Konungligum stad Ros- | chylld af mier Hans Barth | xii dag Aprilis, Anno | domini, M Dxl“

Útgáfustaður og -ár: Hróarskelda, 1540

Prentari: Barth, Hans

Umfang: A-Z, a-s10. [660] bls. 8°

Útgáfa: 1

Þýðandi: Oddur Gottskálksson (-1556)

Viðprent: „VI Chrestianm met- gudtz naade ...“ A2a-3a. Konungsbréf, skrifað „othende dagen effther alle Helgen dagh“ (☉: 9. nóvember) 1539.

Viðprent: Luther, Martin (1483-1546): „formale“ A3b-7a.

Viðprent: „Þessar eru bækr hins nya testamenti.“ A7a-b.

Viðprent: „Registrū huernen finnast skulu pistlar oc Gudzspioll, þau sem lesiñ verda i heilagre, Kirkiu, a

Suñ u daugū eda odrum hatidū, kring vm tolf manudu ...“ s5a-7b.

Viðprent: Oddur Gottskálksson (-1556): „OLLum Gudz vtuoldum ...“ s8a-10b. Eftirmáli.

Athugasemd: Þetta er elsta prentaða bók á íslensku sem varðveist hefur. Ljósprentuð í Kaupmannahöfn 1933 í Monumenta typographica Islandica 1. Ný útgáfa, Nýja testamenti Odds Gottskálkssonar, Reykjavík 1988.

Efnisorð: Guðfræði ; Biblían

Skreytingar: Myndskreyttur rammi á titilblaði.

Bókfræði: Halldór Hermannsson (1878-1958): Icelandic books of the sixteenth century, *Islandica* 9 (1916), 2-4. • Aarsberetninger og meddelelser fra det Store Kongelige Bibliothek 2 (1875), 229-231. • Halldór Hermannsson (1878-1958): Catalogue of the Icelandic collection bequeathed by Willard Fiske 1, *Ithaca* 1914, 46. • Jón Helgason (1867-1942): Athugasemd við athugasemd um Nýjatestanti Odds Gottskálkssonar, *Ísafold* 34 (1907), 187. • Nielsen, Lauritz (1881-1947): Dansk bibliografi 1482-1550, *Kaupmannahöfn* 1919, 268. • Uggla, Arvid Hjalmar: Uppsala universitetsbiblioteks samling av nyisländsk litteratur, Uppsala universitets biblioteks minnesskrift 1621-1921, *Uppsalar* 1921, 551. • Guðbrandur Vigfússon (1827-1899), Powell, Georg: An Icelandic prose reader, Oxford 1879, 265-336, 433-443. • Eiríkur Magnússon (1833-1913): Dr Gudbrand Vigfusson's ideal of an Icelandic New Testament translation, Cambridge 1879. • Eiríkur Magnússon (1833-1913): Nokkur orð um þýðingu Odds lögmans Gottskálkssonar á Matteusar guðspjalli, Reykjavík 1879. • Páll Eggert Ólason (1883-1949): Menn og menntir siðskiptaaldarinnar á Íslandi 2, Reykjavík 1922, 533-555. • Páll Eggert Ólason (1883-1949): Ritfregnir, *Skírnir* 91 (1917), 210. • Jón Helgason (1899-1986): Málið á Nýja testamenti Odds Gottskálkssonar, *Kaupmannahöfn* 1929. • Jón Helgason (1867-1942): Oddur Gottskálksson og den förste islandske oversættelse af det Ny testamente, *Festskrift till J. Gummerus och M. Ruuth*, Helsinki 1930, 71-92. • Sigurður Nordal (1886-1974): Introduction, *Monumenta typographica Islandica* 1, *Kaupmannahöfn* 1933. • Sigurbjörn Einarsson: Oddur Gottskálksson, Nýja testamenti Odds Gottskálkssonar, Reykjavík 1988, vii-xx. • Guðrún Kvaran, Gunnlaugur Ingólfsson, Jón Aðalsteinn Jónsson: Um þýðingu Odds og útgáfu þessa, Nýja testamenti Odds Gottskálkssonar, Reykjavík 1988, xxi-xxxii. • Þórir Óskarsson: Sundurgreinilegar tungur. Um mál og stíl Nýja testamentis Odds Gottskálkssonar, *Studia theologica Islandica* 4 (1990), 203-221. • Vilborg Auður Isleifsdóttir: Oddur norsk og Nýja testamentið 1540, *Ritmennt* 10 (2005), 133-150.

Rafrænn aðgangur: <https://baekur.is/bok/9e16b051-a1e9-441e-83b5-c4bd6451d4e3>

3 Corvinus, Antonius (1501-1553)

Passio það er pínung vors herra Jesú Kristi

PASSIO, ÞAT ER PINING | VORS HERRA JESV CHRI- | sti, j sex Predikaner vt skipt af | Antonio Coruino. | O | A

Útgáfustaður og -ár: Breiðabólstaður, e.t.v. 1559

Umfang: A-H2. 60+ bls. 4°

Þýðandi: Oddur Gottskálksson (-1556)

Varðveislusaga: Bókin er talin prentuð á Breiðabólstað í Vesturhópi 1559, sbr. Kristian Kálund. Þýðandi talinn Oddur Gottskálksson, sbr. Hálfðan Einarsson. Eitt eintak þekkt er í Háskólabókasafni í Konungsbókhöfðu í Kaupmannahöfn, óheilt, vantar allt aftan við H2.

Athugasemd: Ljósprentuð í Kaupmannahöfn 1936 í Monumenta typographica Islandica 4.

Efnisorð: Guðfræði ; Prédikanir

Skreytingar: Bókarhnútar, smámyndir eða einkunnarorð.

Bókfræði: Kálund, Kristian Peter Erasmus (1844-1919): Katalog over den Arnamagnæanske håndskriftsamling 2, Kaupmannahöfn 1894, 621. • Hálfðan Einarsson (1732-1785): Sciagraphia historiae literariae Islandicae, Kaupmannahöfn 1777, 225. • Halldór Hermannsson (1878-1958): Icelandic books of the sixteenth century, Islandica 9 (1916), 14-15. • Páll Eggert Ólason (1883-1949): Menn og menntir siðskiptaaldarinnar á Íslandi 2, Reykjavík 1922, 577-578. • Jón Helgason (1899-1986): Introduction, Monumenta typographica Islandica 4, Kaupmannahöfn 1936. • Bréf Árna Magnússonar til Íslands 1729 og fleiri skjöl hans í Ríkisskjalasafni Dana, Bibliotheca Arnamagnæana 31 (1975), 158. • Einar Gunnar Pétursson (1941): Bókaútgáfa á biskupsstólunum, Saga biskupsstólanna, Akureyri 2006, 569-605, einkum 575-576.

4 Jonas, Justus (1493-1555)

Expositio concionum

[Expositio concionum D. Justi Jonæ in librum Jonæ Prophetæ & Esaïæ Cap. liii. cum Commentario, qvi libri Havniæ impressi 1557 & 1558.]

Útgáfustaður og -ár: Kaupmannahöfn, e.t.v. 1557-1558

Umfang: 4°

Þýðandi: Oddur Gottskálksson (-1556)

Varðveislusaga: Ekkert eintak bókarinnar er nú til svo að vitað sé. Titill er tekinn hér eftir Hálfðani Einarssyni. Finnur biskup Jónsson hefur þekkt bókina, en getur ekki prentárs, og sr. Jón Halldórsson nefnir „Prédikanir Justi Jonæ, sem Oddur [Gottskálksson] útlagði og lét þrykkja“.

Efnisorð: Guðfræði ; Prédikanir

Bókfræði: Hálfðan Einarsson (1732-1785): Sciagraphia historiae literariae Islandicae, Kaupmannahöfn 1777, 210. • Finnur Jónsson (1704-1789): Historia ecclesiastica Islandiae 3, Kaupmannahöfn 1775, 204. • Jón Halldórsson (1665-1736): Biskupasögur 2, Reykjavík 1911-1915, 39. • Halldór Hermannsson (1878-1958): Icelandic books of the sixteenth century, Islandica 9 (1916), 10-11. • Páll Eggert Ólason (1883-1949): Menn og menntir siðskiptaaldarinnar á Íslandi 2, Reykjavík 1922, 580-581.

5 Luther, Martin (1483-1546)

Katekismus

Catechismus | Þad Er, | Christeligur Lærdomur, | Fyrer einfallda Presta og Predikara | og Hwsbuendur, | D. Mart. Luth. |

Að bókarlokum: [„Drycct a Holum i Hiall- | ta Dal. þann v. Dag Nouemb. | Añ o MDXCIII.“]

Útgáfustaður og -ár: Hólar, 1594

Umfang: A-C. [47] bls. 8°

Útgáfa: 1

Þýðandi: Oddur Gottskálksson (-1556)

Varðveislusaga: Þýðandi talinn Oddur Gottskálksson. Eitt eintak þekkt er í Konungsbókhöfðu í Kaupmannahöfn, en í það vantar aftasta blað sem er skrifað, og er texti að bókarlokum tekinn hér upp eftir því. Hjá Hálfðani Einarssyni er getið um fyrri útgáfu bókarinnar: „primo circa Reformationis tempora translatum in lingvam Islandicam & editum, deinde vero Islandice annis 1594 ...“ Í skrá um bókasafn Harboes biskups er talinn „Catechismus. Holum 1579.“ Við þetta er bætt orðinu „deest“, þ. e. bókina vantar. Þessi útgáfa er ekki þekkt nú og óvíst hvort hér er um að ræða Katekismus eftir Lúther eða Peder Palladius.

Efnisorð: Guðfræði ; Katekismar / Barnalærdómur

Skreytingar: Bókarhnútar, smámyndir eða einkunnarorð.

Bókfræði: Hálfðan Einarsson (1732-1785): Sciagraphia historiae literariae Islandicae, Kaupmannahöfn 1777, 216-217. • Bibliotheca Harboiana 2 (1784), 236. • Halldór Hermannsson (1878-1958): Icelandic books of the sixteenth century, Islandica 9 (1916), 44-45.

6 [Bugenhagen, Johann (1485-1558)]

Historía þínunnar og upprisunnar drottins vors

Historia | Þinunnar og Vpprisunnar | Drottins vors Jhesu Christi, vt | af fíorum Gudspialla Møñ | um til

samans leseñ | Þar med eirnenn Eyding og | Nidur brot Borgareñ ar Jeru- | salem, og alls Gydinga Lydz | hid stuttlegasta. | O | Anno Domini. | M. D. XC. VI. | ɔ.c

Útgáfustaður og -ár: Hólar, 1596

Umfang: A-D. [63] bls. 8°

Útgáfa: 2

Þýðandi: Oddur Gottskálksson (-1556)

Athugasemd: Þetta er endurskoðuð útgáfa ritningarstaðanna í tilsvarende köflum fyrri útgáfu 1558.

Prentuð enn í Guðspjöllum og pistlum 1617 og oftar. Síðari hluti, Um eyðing og niðurbrot borgarinnar Jerúsalem, var prentaður með M. Chemnitz: Harmonia evangelica, 1687 og oftar.

7 Bugenhagen, Johann (1485–1558)

Historía pínunnar og upprisu drottins vors

Historia | Pinuñ ar og vppri- | su Drottins vors Jesu | Christi vt af fíorum Gudzspi- | alla moñ uni[!] af D: | Johanni | Bugenhagen Pamerano[!] at | nyiu med athyle[!] | tiil[!] samans | lesin | Þar med eirniñ ey- | ding og nidrbrot Hern | salem[!] borgar og allra Gydinga | lydz hid stuttligazta handtierut | og yfuerskodut, Enn a norræ- | nu vtlaugd af mier Odde | Gotzskalkz syne, Arū | epter Gudz | burd. | M. D. xlv. | Areykum i Anluese[!].

Að bókarlokum: „Þryckt vti Konnungligum stad | Kaupenhavn af mier Hans Wingard | M. D. Lviiij.“

Útgáfustaður og -ár: Kaupmannahöfn, 1558

Prentari: Wingartner, Hans (1528–1559)

Umfang: A-Z, aa-qq3. [310] bls. 4°

Útgáfa: 1

Útgefandi: Gísli Jónsson (1515–1587)

Þýðandi: Oddur Gottskálksson (-1556)

Víðprent: Palladius, Peder (1503–1560): „Peder Palladius Doctor Superintendentens i Sielands Stict, oc tilsiums Mand, offuer de omliggendes Lande som høre til Danmarks Rige. Den Christen lesere Fred oc Naade aff Gud ved Jesum Christum.“ A2a-b. Dagsett „Løffuerdag effter Alle Guds Helligens Dag“ (ɔ: 6. nóvember) 1557.

Efnisorð: Guðfræði ; Biblían

Skreytingar: Myndskreyttur rammi á titilblaði. 1.-3., 10.-11. og 20. lína á titilsíðu í rauðum lit.

Bókfræði: Halldór Hermannsson (1878–1958): Icelandic books of the sixteenth century, *Islandica* 9 (1916), 11–13. • Nielsen, Lauritz (1881–1947): Dansk bibliografi 1551–1600, Kaupmannahöfn 1931–1933, 443. • Páll Eggert Ólason (1883–1949): Menn og menntir siðskiptaaldarinnar á Íslandi 2, Reykjavík 1922, 578–580.

Rafrænn aðgangur: <https://baekur.is/bok/6da440ea-be1e-4475-9b79-18cd42e7cdf8>

8 Jonas, Justus (1493–1555)

Katekismus það er bæklingur kristilegs lærdóms

[Catechismus þat er bæklingur Christiligs Lærdoms fyre börn og Ungmenni i Kirkiusofnudunum epter Christiligum setninge sem nu tidkast i Christendominum a Latino samsettr og saman skrifadr af Justus Jonas enn a Norrænu utskrifadur af Odde Gottzskalkssyne.]

Útgáfustaður og -ár: Breiðabólstaður, e.t.v. 1562

Umfang: 4°

Þýðandi: Oddur Gottskálksson (-1556)

Varðveislusaga: Ekkert eintak bókarinnar er nú til svo að vitað sé. Titill er tekinn hér eftir Bibliotheca Harboiana. Heimildir telja bókina prentaða á Breiðabólstað í Vesturhópi 1562.

Efnisorð: Guðfræði ; Katekismar / Barnalærdómur

Bókfræði: Bibliotheca Harboiana 2 (1784), 94. • Halldór Hermannsson (1878–1958): Icelandic books of the sixteenth century, *Islandica* 9 (1916), 15–16. • Harboe, Ludvig (1709–1783): Kurtze Nachricht von der Isländischen Bibel-Historie, *Dänische Bibliothec* 8 (1746), 44. • Finnur Jónsson (1704–1789): Historia ecclesiastica Islandiæ 3, Kaupmannahöfn 1775, 361. • Hálfðan Einarsson (1732–1785): Sciagraphia historiae literariae Islandicae, Kaupmannahöfn 1777, 217. • Páll Eggert Ólason (1883–1949): Menn og menntir siðskiptaaldarinnar á Íslandi 2, Reykjavík 1922, 589–593. • Stefán Karlsson (1928–2006): Brot úr barnaprédikunum í þýðingu Odds Gottskálkssonar, *Árbók Landsbókasafns Nýr fl.* 15 (1989), 43–72.

9 **Biblía það er öll heilög ritning**

Biblía

Guðbrandsbiblía

Biblia | Það Er, Øll | Heilög Ritning, vtlógd | a Norrænu. | Med Formalum Doct. | Martini. Lutheri. | Prentad a Holum, Af | Jone Jons Syne | M D LXXXIII.

Að bókarlokum: „Þetta Bibliu verk var endad | a Holum i Hiallta dal, af Jone Jons Syne, | þaṅ vj. Dag Junij. Aṅ o Domini. M D LXXXiii“

Auka titilsíða: „Allar Spa- | maṅ a Bækurnar, vtlagd- | ar a Norrænu | Act. 10. | Þessum (Christo) bera all- | er Spamenn Vitne, Ad | aller þeir sem trua a haṅ , | skulu fa Fyrergiefning | Syndaṅ a, fyrer hṅ s | Nafn | M D L XXXIII.“ 4, cxcii, cxc. Á sumum eintökum eru breytt línuskil á titilsíðu: „vtagd- | ar“. Blaðatal lxxxviii og xc vantar; fyrri talan hefur verið sett á lxxxvii b, en síðari talan á lxxxix b.

Auka titilsíða: „Nyia Testa- | mentum, a Norrænu. | Matth. 17. | Þesse er minn Elskuligur | Sonur, ad huerium mier | vel þocknast, Honum | skulu þier hlyda | 1584.“ 1, cxxiii, 1.

Útgáfustaður og -ár: Hólar, 1584

Prentari: Jón Jónsson (1540-1616)

Umfang: 2° Bókinni er skipt í þrjá hluta, og er hver þeirra sér um arka- og blaðatal; fyrsti hluti: [6], ccxcv bl.; annar hluti: [4], cxcii [rétt: cxc] bl.; þriðji hluti: [1], cxxiii, [1] bl.

Útgáfa: 1

Útgefandi: Guðbrandur Þorláksson (-1627)

Þýðandi: Oddur Gottskálksson (-1556)

Þýðandi: Gissur Einarsson (1512-1548)

Viðprent: Friðrik II Danakonungur (1534-1588): „WI Friderich thend Anden ...“ 1b. Konungsbréf